

Sygn. akt IV U 1237/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 grudnia 2015r.

Sąd Okręgowy w Elblągu Wydział IV Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Tomasz Koronowski

Protokolant: st. sekr. sądowy Anna Tomaszewska

po rozpoznaniu w dniu 21 grudnia 2015r. w Elblągu na rozprawie

sprawy z odwołania A. R.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w E.

z dnia 2 września 2015r. znak: (...) -2003

i z dnia 3 września 2015r. znak: (...)

o wysokość kapitału początkowego i wysokość emerytury

I. zmienia zaskarżone decyzje w ten sposób, że przyznaje wnioskodawczyni A. R. prawo do obliczenia wysokości kapitału początkowego i w konsekwencji emerytury z uwzględnieniem następujących okresów składkowych: od dnia 7 marca 1977r. do dnia 2 listopada 1977r., od dnia 1 grudnia 1977r. do dnia 31 marca 1978r., od dnia 1 stycznia 1979r. do dnia 13 czerwca 1979r., od dnia 1 września 1979r. do dnia 31 grudnia 1982r. i od dnia 1 marca 1983r. do dnia 31 sierpnia 1983r.;

II. oddala odwołanie w pozostałej części;

III. oddala wniosek pozwanego o zasądzenie kosztów procesu.

Sygn. akt IV U 1237/15

UZASADNIENIE

Ubezpieczona A. R. wniosła odwołanie od decyzji pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w E. z dnia 2 września 2015r., znak (...) -2003 o ustaleniu kapitału początkowego i z dnia 3 września 2015r, znak (...) o ustaleniu wysokości emerytury. Domagała się uwzględnienia okresu pracy w Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej (...) w Z. od dnia 7 marca 1977r. do dnia 5 września 1983r., wskazując personalia świadków na potwierdzenie swojego stanowiska.

Pozwany w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie, podnosząc, iż na podstawie posiadanej dokumentacji nie można ustalić ilości dni przepracowanych w poszczególnych latach, co jest niezbędne w celu uwzględnienia okresów pracy wykonywanej w spornym okresie jako członek spółdzielni.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Skarżąca urodziła się w dniu (...)

W okresie od dnia 7 marca 1977r. do dnia 5 września 1983r. była zatrudniona w Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej (...) w Z. (dalej: (...)), przy czym w okresie od dnia 3 listopada 1977r. jako członek tej (...).

(bezsporne)

Charakter pracy wnioskodawczynie w okresie przed 3 listopada 1977r. i od tej daty nie zmienił się. Wnioskodawczynie pracowała zwykle w rozmiarze 8 godzin dziennie, ale często więcej. Wykonywała przede wszystkim obowiązki na stanowisku kucharza, a nadto zajmowała się pracami przy uprawie warzyw w ogródkach spółdzielni oraz pracami przy zwierzętach (w końcowym okresie zatrudnienia).

(dowód: zeznania świadków T. O. i W. W. z rozprawy w dniu 21 grudnia 2015r., zeznania wnioskodawczynie wraz z wyjaśnieniami z tej samej rozprawy, dokumentacja osobowa i płacowa k. 39-51 pliku emerytalnego oraz z pliku dotyczącego kapitału początkowego)

Za sporny okres dokumentacja płacowa (...) jest niepełna. Brak takiej dokumentacji za miesiące listopad 1977r., od maja do grudnia 1978r., od marca do czerwca 1979r. (z powodu nieobecności w pracy w związku z urodzeniem dziecka w dniu 7 marca 1979r.), grudzień 1981r., luty 1982r., od stycznia do lutego i wrzesień 1983r.

Z listy płac wynika, że wnioskodawczynie w grudniu 1977r. uzyskała wynagrodzenie w kwocie 3.420 zł, jednak brak danych o ilości dniówek obrachunkowych. W 1978r., od stycznia do marca wnioskodawczynie zarobiła przeciętnie około 3.000 zł, przy czym w kwietniu uzyskała kwotę 1.716 zł. W listach płac za grudzień 1977r. i styczeń 1978r. błędnie wpisano imię skarżącej jako (...). Z zestawienia za rok 1979r. wynika, że wnioskodawczynie osiągnęła wynagrodzenie 17.845 zł i 118,9 dniówek obrachunkowych, przy czym w okresie od marca do czerwca nie uzyskiwała dochodów. W 1980r. skarżąca osiągnęła dochód w łącznej kwocie 34.005 zł. Z list płac z 1981r. wynika, że skarżąca w miesiącach od stycznia do sierpnia oraz od października do listopada zarabiała przeciętnie około 3.000 zł – 3.500 zł, a we wrześniu uzyskała dochód w kwocie 2.154 zł, za miesiąc grudzień brak listy płac. W 1982r. z list płac wynika, że skarżąca zarobiła łącznie 39.449,6 zł. W 1983r. skarżąca w miesiącach od marca do sierpnia zarabiała od 2.500 zł do 5.500 zł, wyrabiając od 15,4 do 28,5 dniówek obrachunkowych.

(dowód: dokumentacja płacowa z akt kapitału początkowego)

Ubezpieczona nie użytkowała działki przyzagrodowej oraz nie miała gospodarstwa rolnego.

(dowód: zeznania świadków T. O. i W. W. z rozprawy w dniu 21 grudnia 2015r., zeznania wnioskodawczynie wraz z wyjaśnieniami z tej samej rozprawy)

Sąd zważył, co następuje:

W ocenie Sądu odwołanie okazało się w znacznej części uzasadnione, gdyż dokumentacja płacowa i osobowa w powiązaniu z zeznaniami świadków i samej wnioskodawczynie pozwoliły na ustalenie, że przez większą część spornego okresu (wskazanego w dalszej części rozważań) wnioskodawczynie wypracowała większą od wymaganej ilość dniówek obrachunkowych.

Co do materialnoprawnej podstawy rozstrzygnięcia należy wyjaśnić, że zgodnie z art. 173 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (obecnie Dz.U. z 2015r., poz. 748 ze zmianami; dalej: ustawa emerytalna) dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948r., którzy przed dniem wejścia w życie ustawy opłacali składki na ubezpieczenie społeczne lub za których składki opłacali płatnicy składek, ustala się kapitał początkowy. Wnioskodawczynie należy do tej właśnie kategorii ubezpieczonych.

Dalej należy wskazać, że z art. 174 ust. 8 ustawy emerytalnej wynika, iż wpływ na wysokość kapitału początkowego ma długość okresów składkowych i nieskładkowych. Art. 6 ust. 2 pkt 12 ustawy emerytalnej wymienia wśród okresów składkowych okresy pracy na obszarze Państwa Polskiego w m.in. rolniczych spółdzielniach produkcyjnych przypadające przed dniem 15 listopada 1991r. okresy, za które została opłacona składka na ubezpieczenie społeczne

albo za które nie było obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne. Jak wskazuje utrwalone orzecznictwo, przy zaliczaniu takiego okresu należy mieć na względzie przepisy obowiązujące w dacie świadczenia pracy w charakterze członka spółdzielni, tj. przepisy dekretu z dnia 4 marca 1976r. o ubezpieczeniu społecznym członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych oraz ich rodzin (Dz.U. z 1983r., Nr 27 poz. 135; dalej: dekret z 1976r.). Zgodnie z §4 tego dekretu przy ustalaniu okresu pracy w spółdzielni wymaganego do uzyskania świadczeń:

ust. 1) za dzień pracy uważa się 8 godzin pracy, a przed dniem 1 lipca 1962 r. dzień, który stanowił podstawę do obliczenia dniówki obrachunkowej; do dni pracy zalicza się również dni urlopu wypoczynkowego oraz dni pobierania zasiłku chorobowego, macierzyńskiego lub opiekuńczego,

ust. 2) za miesiąc pracy uważa się 20 dni pracy dla mężczyzny oraz 13 dni pracy dla kobiety, a jeżeli ubezpieczony użytkuje działkę przyzagrodową lub dostarcza spółdzielni produkty rolne wytworzone w prowadzonym przez siebie gospodarstwie rolnym - 18 dni pracy dla mężczyzny oraz 11 dni pracy dla kobiety,

3) za rok pracy uważa się rok obrachunkowy, w którym mężczyzna przepracował w spółdzielni co najmniej 240 dni pracy, kobieta 150 dni pracy, a jeżeli użytkuje działkę przyzagrodową lub dostarcza spółdzielni produkty rolne wytworzone w prowadzonym przez siebie gospodarstwie rolnym - to co najmniej: mężczyzna 220 dni pracy, a kobieta 130 dni pracy.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 1 września 2010r. w sprawie II UK 80/10 wyjaśnił, iż mając na uwadze, że w poszczególnych okresach roku kalendarzowego obciążenie spółdzielców i ich domowników pracą układało się bardzo różnorodnie, na gruncie prawa do świadczeń dla członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych stosowano fikcję prawną, gdzie za 1 dzień pracy przyjmowało się dniówkę obrachunkową. Wyznacznikiem pracy w spółdzielni nie był dzień pracy, ale szczególny miernik nakładu pracy, którym była dniówka obrachunkowa (dniówka inwentarzowa, także złoty obrachunkowy), a czasem stawki wynagrodzenia za poszczególne roboty. Poglądy te znalazły aprobatę w późniejszym orzecznictwie. Z nowszego można wskazać na wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 11 stycznia 2013r. w sprawie III AUa 1140/12, gdzie wskazano, że warunki podlegania ubezpieczeniu społecznemu należy odnieść do art. 1 w związku z art. 2 pkt 3 dekretu z 1976r., wymieniającego jako podmioty ubezpieczenia społecznego członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych. Trzeba z tego wnosić, że każdy członek rolniczej spółdzielni produkcyjnej, który wykonywał pracę na jej rzecz, wykonywał pracę objętą obowiązkiem ubezpieczenia społecznego, o której mowa w art. 6 ust. 2 pkt 12 ustawy emerytalnej. Objęcie pracy członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych ubezpieczeniem społecznym nie było zastrzeżone innymi warunkami, lecz jednocześnie samo podleganie obowiązkowi ubezpieczenia należy uznać za niewystarczające do zaliczenia okresu ubezpieczenia z tytułu pracy w rolniczej spółdzielni produkcyjnej do okresów składkowych. Wymiar świadczonej pracy miał również wpływ na podleganie ubezpieczeniu społecznemu i wprowadzona w art. 4 dekretu z 1976r. zasada ustalania okresu pracy w spółdzielni wymaganego do uzyskania świadczeń przez uznawanie, w przypadku skarżącej, za dzień pracy 8 godzin pracy, za miesiąc 13 dni i za rok pracy rok obrachunkowy, w którym kobieta przepracowała w spółdzielni co najmniej 150 dni lub odpowiednio 11 dni w miesiącu i 130 dni w roku, gdy użytkowała działkę przyzagrodową lub dostarczała spółdzielni produkty rolne wytworzone w prowadzonym przez siebie gospodarstwie rolnym, poza członkostwem w spółdzielni, decydowała o podleganiu ubezpieczeniu społecznemu.

Przenosząc te rozważania na grunt niniejszej sprawy zauważyć należy, że w przypadku skarżącej, do uwzględnienia przy ustalaniu wysokości kapitału początkowego i w konsekwencji emerytury, niezbędnym było wykazanie przez ubezpieczoną za dzień pracy 8 godzin pracy, za miesiąc 13 dni i za rok pracy rok obrachunkowy, w którym kobieta przepracowała w spółdzielni co najmniej 150 dni, gdyż skarżąca nie użytkowała działki przyzagrodowej, ani nie dostarczała spółdzielni produktów rolnych wytworzonych w prowadzonym przez siebie gospodarstwie rolnym poza członkostwem. Powyższe wynika już z twierdzeń skarżącej, potwierdzonych zeznaniami świadków. Zważyć należy, że zgodnie z art. 98 § 1 ustawy z dnia 17 lutego 1961r. o spółdzielniach ich związkach (Dz. U. z 1961, nr 12, poz. 61 ze zm.) statut spółdzielni może zastrzegać, że członkom przysługuje prawo zatrzymania części gruntów dla potrzeb ich gospodarstwa osobistego jako działek przyzagrodowych. Jak twierdziła skarżąca, miała ona jedynie wydzieloną działkę

do uprawy warzyw, z gruntu należącego do (...). Nadto ubezpieczona wprost wskazała, że nie posiadała gospodarstwa rolnego. Zatem niewątpliwym było, że skoro skarżąca nie posiadała gospodarstwa rolnego przed zatrudnieniem w (...), nie mogła użytkować działki przyzagrodowej, ani dostarczać produktów rolnych wytworzonych w takim gospodarstwie.

Sąd uznał, że na podstawie zgromadzonego materiału dowodowego zachodzi podstawa do przyjęcia, iż wnioskodawczyni przepracowała ilość dni wymaganą do zaliczenia znacznej części spornego okresu jako okresów składkowych, tj. od dnia 1 grudnia 1977r. do dnia 31 marca 1978r., od dnia 1 stycznia 1979r., do dnia 13 czerwca 1979r., od dnia 1 września 1979r. do dnia 31 grudnia 1982r. i od dnia 1 marca 1983r. do dnia 31 sierpnia 1983r.

W początkowym okresie zatrudnienia w (...) skarżąca świadczyła pracę na podstawie umowy o pracę, tj. od dnia 7 marca 1977r. do dnia 2 listopada 1977r., co wynika z dokumentacji z akt osobowych ubezpieczonej (zaświadczenie k. 39, świadectwo pracy k. 41, umowy o pracę k. 43, deklaracja przystąpienia na członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej k. 47). Także z treści zeznań nieżyjącego już świadka W. Z., złożonych w sprawie IV U 698/05, który był głównym księgowym w (...), wynika, że początkowo pracownicy byli zatrudnieni na umowy o pracę jako pracownicy najemni i dopiero później zostawali członkami. Wobec tego powyższy okres pracy skarżącej należało uwzględnić jako okres składkowy z tytułu świadczenia umowy o pracę w ramach stosunku pracy.

W dalszym spornym okresie skarżąca była członkiem (...).

Pełna dokumentacja dotyczy roku 1979, w którym wnioskodawczyni przepracowała 8 miesięcy. Dodać również należy, że z zeznań świadka W. Z. złożonych w sprawie IV U 698/05 wynika sposób obliczania i wypłacania wynagrodzenia członkom spółdzielni. Świadek ten zeznał, że była ustalana dniówka obrachunkowa dla danego stanowiska na dany rok z wyprzedzeniem, z tym, iż do momentu rozliczenia danego roku była wypłacana wartość dniówki w wysokości 80%, a pozostała część wypłacano po rozliczeniu zysku i zweryfikowaniu wyników. Zeznania świadka utwierdzają dane z zestawień i list płac z akt osobowych skarżącej, zgodnie z którymi w przypadku list płac wiersz górny w każdej komórce oznacza wynagrodzenie należne, a wiersz dolny zaliczkę stanowiącą część wynagrodzenia należnego. Natomiast w przypadku zestawienia za rok 1979r. wiersz górny w każdej komórce oznacza wynagrodzenie należne, a wiersz dolny ilość dniówek obrachunkowych, natomiast wiersze pomiędzy odpowiednio wypłacaną zaliczkę oraz wyrównanie. Dane te pozwalają na wyciągnięcie wniosku, że wartość dniówki obrachunkowej w (...) Z. praktycznie była stała (poza wyjątkami wskazanymi poniżej) i na stanowisku zajmowanym przez ubezpieczoną wynosiła około 150 zł. Wobec dalszych ustaleń należało dokonać w oparciu o listy płac, znajdujące się w aktach osobowych (choć niekompletne). Za miesiąc listopad 1977r. brak jest listy płac. Zgodnie z listami płac od grudnia 1977r. do marca 1978r. skarżąca przepracowała w każdym miesiącu więcej niż 13 dniówek obrachunkowych. W kwietniu 1978r. skarżąca przepracowała 11,44 dniówki, a odnośnie pozostałych okresów brak było danych, co wykluczyło uznanie jako okresów składkowych okresu od kwietnia do grudnia 1978r. Z zestawienia za 1979r. wynika, że skarżąca wypracowała 118,9 dniówek, zatem skoro ubezpieczona nie wykazała co najmniej 150 dniówek, należało dokonać analizy dniówek w poszczególnych miesiącach. Zgodnie z tym zestawieniem skarżąca w miesiącach od stycznia do lutego i od września do grudnia wypracowała więcej niż 13 dniówek w każdym miesiącu. Z kolei w lipcu i sierpniu 4,2 i 4,1 dniówki. Natomiast od marca do czerwca skarżąca nie wykonywała pracy w związku z urodzeniem w dniu (...) syna A. (k.42 akt KP), który był drugim dzieckiem ubezpieczonej. Zgodnie z obowiązującymi wówczas przepisami skarżącej przysługiwał urlop macierzyński w wymiarze 18 tygodni, przy czym co najmniej 2 tygodnie urlopu macierzyńskiego powinny przypadać przed przewidywaną datą porodu, a po porodzie co najmniej 14 tygodni – art. 180§1 i 2 kp (w brzmieniu wówczas obowiązującym). Zatem z 1979 roku dodatkowo należało uwzględnić również okres od początku marca do 13 czerwca 1979r. (14 tygodni od daty porodu) z tytułu urlopu macierzyńskiego. Co do 1980r. zważyć należało, że zgodnie z wykazem wypłaconych zarobków wynagrodzenie za cały rok wynosiło 34.005 zł, z czego wynika, iż skarżąca wypracowała 226,7 dniówek obrachunkowych (34.005 zł / 150 zł). Z tego wynika, że pomimo braku list płac za poszczególne miesiące zasadnym było uznanie tego okresu. Zatem cały rok 1980r. podlegał uwzględnieniu przy ustalaniu wysokości kapitału początkowego. Również w latach 1981 i 1982 skarżąca wypracowała więcej niż 150 dniówek w ciągu każdego roku, co wynika z list płac, nawet pomimo okresowego wzrostu wartości dniówki do 180 zł. W styczniu 1981r. wnioskodawczyni osiągnęła wynagrodzenie w kwocie 2.663 zł i wypracowała 14,9 dniówki, z czego

wynika wzrost wartości dniówki przeciętnie do 180 zł, a z listy za listopad tego roku wynika powrót do dniówki 150 zł. Z list płac za 1981r. wynika, że skarżąca miała przeciętnie 190,93 dniówek obrachunkowych, nawet przy przyjęciu wartości stawki dniówki w wysokości 180 zł i pomimo braku listy za grudzień. Natomiast z list płac za 1982r. nawet przy przyjęciu takiej stawki wynikałoby 219,12 dniówek obrachunkowych, gdyż za ten rok skarżąca łącznie osiągnęła dochód 39.441,6 zł. Za miesiące styczeń, luty i wrzesień 1983r. brak jest list płac w aktach osobowych skarżącej. Natomiast z list od marca do sierpnia nie wynika, aby skarżąca wypracowała ponad 150 dniówek w 1983r., przy czym w każdym z tych miesięcy ubezpieczona wypracowała więcej niż 13 dniówek, a wartość dniówki wynosiła przeciętnie 165 zł poza miesiącem majem i sierpniem, kiedy wzrosła do około 195 zł.

Nie zachodziły natomiast podstawy do uznania za okresy składkowe pozostałej części spornego okresu. Po pierwsze z list płac znajdujących się w dokumentacji akt osobowych nie wynika, żeby skarżąca we wszystkich miesiącach wypracowywała więcej niż 13 dniówek obrachunkowych. Tak jak powyżej wskazano, zdarzały się miesiące w spornym okresie zatrudnienia z mniejszą ilością dniówek obrachunkowych od minimalnej. Zatem bezpodstawnym byłoby przyjęcie, iż w pozostałych miesiącach, co do których brak jest danych (list płac, czy zestawienia) określających wysokość wynagrodzenia, bądź dniówek obrachunkowych, skarżąca wypracowywała przynajmniej 13 dniówek. Wprawdzie z zeznań skarżącej i świadków jednoznacznie wynika, że ubezpieczona przez cały okres zatrudnienia pracowała w (...), czego Sąd nie neguje, niemniej w przypadku braku powyższych dokumentów było to nie wystarczającym do uwzględnienia tych okresów, a w konsekwencji całego spornego okresu jako okresów składkowych. Dodać trzeba, że nie ujawniły się żadne okoliczności, które mogłyby przemawiać za odmową przyznania zeznaniom świadków i wnioskodawcy waloru wiarygodności. Zeznania te nie zawierały żadnych tego rodzaju szczegółów, których świadkowie i wnioskodawca nie byłiby w stanie pamiętać z uwagi na upływ czasu, nie zachodzi więc obawa, że osoby te konfabulują.

Opisane rozważania doprowadziły do zmiany zaskarżonych decyzji na podstawie art. 477¹⁴§2 kpc przez przyznanie wnioskodawczyni uprawnienia do obliczenia kapitału początkowego i w konsekwencji emerytury z uwzględnieniem następujących okresów: od dnia 7 marca 1977r. do dnia 2 listopada 1977r., od dnia 1 grudnia 1977r. do dnia 31 marca 1978r., od dnia 1 stycznia 1979r., do dnia 13 czerwca 1979r., od dnia 1 września 1979r. do dnia 31 grudnia 1982r. i od dnia 1 marca 1983r. do dnia 31 sierpnia 1983r. (pkt I wyroku) i oddaleniem odwołania w pozostałej części, zgodnie z art. 477¹⁴§1 kpc. O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98§1 kpc a contrario poprzez oddalenie wniosku pozwanego w tym przedmiocie. Rozstrzygnięcie to wynika stąd, że odwołanie uwzględniono prawie w całości.